

MEKÂN VE NESNELERE FARKLI BİR BAKIŞ: YAPISAL PARALAKS

Seçil Şatır, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü

Bu bildiri tasarımda farklı bakış açılarının tasarım düşüncesinde yaratacağı farklılığı ortaya koymaya çalışmaktadır. Ağırlıklı olarak fiziksel temelli tasarımlarda, tasarımcıların farklı bakış açıları ile mekân ve nesnelere farklı görüşler elde edilebilir. Bu doğrultuda, tasarımcı farklı düşünmek, araştırmaya, yaşanmış olgulara, farklı alanların farklı bakış açılarına ya da kavramsal algı/anlayış boyutuna değinmek, içine girmek, analiz etmek, yorumlamak durumundadır. Tasarımın kavramsal boyuttaki bakış açıları içinde dikkate değer bir tanesi “Paralaks” kavramıdır. Kavram öncelikle yoğun bilimsel içeriklidir; evrensel boyutta ölçümleri başarır. Fakat, felsefi nitelikleri de vardır. Bunun dışında, “Mimari Paralaks” ve “Paralaks Oda” adları ile hem felsefi bir bakış ile ele alınmış ve hem de projelerle sınanmış örnekleri bulunmaktadır. Plastik sanatlarda, mimari yapıların simetrik-asimetrik niteliklerinde, mekânlarda, nesnelere fizyolojik tasarım özelliklerine adapte olmaya uygundur. Toplumsal yapıda kentlerin geri kalmış bölgelerine kadar gözlem yaparak tüm halkların eşdeğerli yaşamları konusunda düşünce geliştiren mimar ve tasarımcıların davranışlarında da izlenmektedir. Bu bildiri bağlamında, paralaks kavramı ilişkisel ya da bağlamsal olarak araştırılmış, ardından da, yüksek lisans öğrencileri ile paralaks kavramı temelinde projeler gerçekleştirilmiş ve proje sonuçları sistematik bir yöntemle analiz edilerek yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Farklı bakış açıları; kavram değerlendirme; yapısal paralaks.

GİRİŞ: MEKÂNSAL TASARIM VE ALGILAMA

Mekan fiziksel olarak açık, yarı açık veya kapalı olabilen, boş ve dolu dengesi olması gereken ve Kahvecioğlu'nun (Asar, 2013, s.28) tanımına göre “ilişkisel varoluş” kavramı sayesinde “niteleyici (renk, düzey, koku gibi) ve kantitatif (yoğunluk, büyüklük, süre gibi) özellikleriyle belleğe depolanan” “algıya bağlı bir deneyimdir.” Asar (2013, s.29) mekanın algılanmasındaki etkenleri şöyle ifade etmiştir:

“Algılayıcının bir mekânın içindeki hareketi, bakış açısı ve konumu, zaman faktörü ve mekânın kendisinde barındırdığı birtakım fiziksel niteliklerin kurgulanış biçimleri gibi

çeşitli etkenler, mekân ve algılayıcı arasındaki ilişkinin ortak noktasını oluşturmaktadır”

Bu bağlamda, “her etkileyici mimarlık deneyimi çok duygulu bir deneyimdir: göz, kulak, burun, ten, dil, iskelet ve kasın her birinin mekân, madde ve ölçükle ilgili niteliklerin ölçülmesinde eşit payı vardır” (Pallasmaa, 2011, s.52).

Mimari mekân ve nesne üzerinde algısal boyutu yüksek olan bu bakış açıları, problem çözme aşaması oldukça sancılı olan uygulamalı alanlarda hem işlevselliğin faydacı özelliğinin hem de farklı kavramlarla fikir bulma aşamasının derinden yaşanması gereğini açıklamaktadır. Sosyal psikolojinin ahlaki eyleme akıldan daha iyi bir rehber olduğunu savunan Adam Smith şöyle demiştir:

“Fayda, temel güzellik kaynaklarından biridir... Amaçlanan sonucu üretmek için herhangi bir sistemin veya makinenin uygunluğu bir bütün olarak belirli bir özelliğe ve güzelliğe sahiptir ve bunun çok düşünülmesini ve tefekkür edilmesini kabul edebilir kılar” (Fiell ve Fiell, 2006, s. 4)

İşlevselliğin fayda özelliğinin temel bir güzellik kaynağı olduğunu farklı bir bakış açısından ve algısal boyutta aramak bu bildiri için önem taşımaktadır.

Yöntem

Bildiri kapsamında öncelikle kavram araştırması gerçekleştirildi. Wikipedia (“Parallax”, t.y.) paralaks kavramını gökbilimin kozmik araştırmalarından, makro ve mikro fotoğrafçılığa ve fotoğraf makinelerine, ateşli silahların teleskopik nişangâhlarının paralaks dengelemesinden, teleskop, mikroskop gibi optik cihazlara kadar, çok yönlü tanımlamaktadır. Japon filozofu ve edebiyat eleştirmeni Kojin Karatani’den “paralaks manzarası” düşüncesini ödünç alan Slovoj Zizek ve Hegel’in düşüncelerinden sanatçı Mark Renn’in heykelsi eserlerine kadar oldukça farklı alanlarda değerlendirme ve kullanım bulmuştur.

Paralaks ile ilgili literatür, küresel bir bilgi analizi şirketi olan Elsevier’in önemli bir özet ve atıf veritabanı olan Scopus’ta arandığında, öncelikle disiplinler arası konuları içeren *Parallax – SCImago* dergisi tanıtılır (Scopus, t.y.). Sonrasında ise, paralaks kavramının bir uzantısı gibi, astronomi, mikrodenetleyiciler, fotojeoloji, fizik araştırmaları, lazerler, halografi, radar, sonar, üç boyutlu görüntüleme, optik, gök mekaniği, algoritmalar, arayüzler ve dijital görüntü sentezi ilkeleri konularında kitaplar tanıtılmaktadır. Bu da kavramın alanının ne kadar geniş olduğunu bir kere daha ortaya koymaktadır.

Asıl araştırma, tasarım alanları temelinde gerçekleştirildi. Paralaks kavramı konusunda gerçekleştirilmiş dikkate değer literatür taramasından elde edilmiş ilkeler ile bir grup uygulamalı çalışma ayrı, ayrı analiz edilmiş ve paralaks kavramının verilerini çift yönlü olarak ortaya çıkartmıştır. Bunun yanı sıra, paralaks kavramı tasarımın bağlamsal özellikleri olarak mekân tasarımı ilkeleri ile ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir.

Buna bağlı olarak, yüksek lisans öğrencileri ile kavramsal boyutta, ana teması “Rekreasyon Duvarı” olan, bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çeşitli rekreasyon alanlarına farklı işlevlerin kazandırıldığı bu öğrenci projeleri, bildirinin özgün bölümünü teşkil etmektedir. Öğrenci çalışmaları ayrıca, bir matris içinde analiz edilmiş ve paralaks kavramının verileri doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırılmış metinlerin hayata indirgenmesi anlamına gelen yorum, dil, tarih ve anlama üçlüsünün sentezi olarak tanımlanır. İnsan olduğundan, aynı zamanda bir duygu varlığı da olan yorumcu, “tarihsel ve sezgisel olarak öznel ve nesnel açıdan bir sözü yeniden yapılandırmak” (Arslan, 2007, s. 58) olan hermenötiğin amacını gerçekleştirmek ister. “Bilim, mutlak ve kesindir; yorum ise, öznellik ve nesnellik açısından incelenebilir...yorumcu da eylemi analize ederken eylemin ufkunu anlamalıdır yani eylemin katılımcılardaki anlamını çözmelidir” (Arslan, 2007, s. 58).

Dilthey (1999), hermenötiği tanımlarken, yorumlamak kavramını yeniden üretme ve yeniden kurma sözcükleriyle ifade etmektedir:

“Diğer kişilerin ifade ve yansıtılmalarının, dışavurumlarının yorumlanması çok değişik şekillerde, böyle bir dışavurumun ait olduğu bağlamın bilgisine veya bu dışavurumlar üzerine refleksiyona başvurmadan, çoğu durumda onların temelinde yatan psikik yaşam tipine dayanılarak yapılır. Bizim anlayışımızın/anlamamızın sınırları, daima, bağlamından hareketle yeniden üretim ve yeniden kurma yapacağımız yerdedir...hemen hemen yeniden yaşamadır”(Dilthey, 1999, s. 35,36)

Dilthey hermenötiği doğrultusunda, bildiri paralaks kavramının çok yönlü uluslararası örneklerinin ve iki türdeki öğrenci projelerinin uygulanmış yaşanmışlıklarını, ifadelerini, dışavurumlarının ve yansıtılmalarının yorumlarını, yazarının deneyimleri temelinde yeniden yaşar gibi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda bildiride benimsenmiş olan araştırma yöntemleri, veri bağlamı temelli ve uygulanmış projeler üzerinde paralaks kavramı analizleri, verilerin matrislerle sistematik analiz yöntemi ve Dilthey öğretisi üzerine yorumlarıdır.

GENEL BİLGİ OLARAK PARALAKS

Paralaks iki farklı görüş hattı boyunca görüntülenen bir nesnenin görünür pozisyonundaki yer değiştirmesi veya farkıdır. Paralaks kavramından hem gök cisimleri arasındaki gibi çok büyük boyuttaki mesafeleri hem de moleküler boyuttaki mesafeleri ölçmek için kullanılan yöntemlerde yararlanır. Paralaksın kavramıyla ilişkili diğer bir tanım da paralaks kaydırmadır. Genelde görsel proje türlerinde kullanılan paralaks kaydırma, bir taraftan farklı bakış açıları nezdinde farklı algılar ve buna bağlı olarak nesnelere yer değiştirmesi olarak anlaşılırken, diğer taraftan maddeye bağlı görünüş değiştirmesine kadar varan özellikleri tanımlamaya yarar.

Yapısal Paralaks Kavramı

Tasarım, fiziksel ve kavramsal yeni sentezlerin ve yeni bakış açılarının ortaya çıkmasına yol açan yaratıcı bir alandır. Yarım asırdan fazla süredir bilindiği hal-

de, son dönemlerde yeniden keşfedilmiş olan paralaks kavramı tasarım alanı için de ilginç bir bakış açısı olarak gelişmektedir. Paralaksın bilinen tanımını aşağıdaki gibidir:

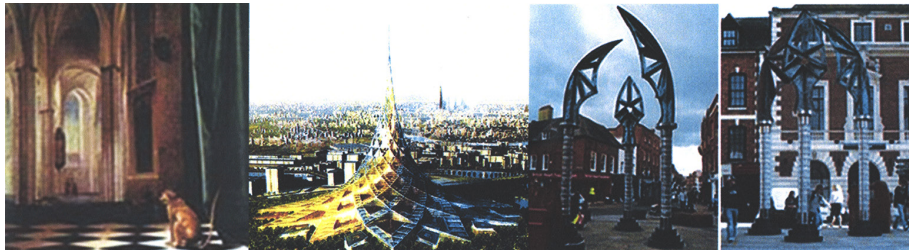
“Gözlem yapılan konumdaki bir değişikliğin yarattığı yeni bir bakış açısından kaynaklanan bir nesnenin bariz yer değiştirmesidir; felsefi, sosyal, kültürel bakış açılarının konuyu desteklemesidir...Bir arka plan karşısında, bulunulan konumundaki kaymadır; bu konum her türlü mekân olabilir...Buna eklenmesi gereken felsefi kaydırma ve gözlemlenen farkın sadece “öznel” olmadığıdır...Çünkü “orada” bir nesne vardır, bu aynı nesne iki farklı yerden ya da bakış açısından görülüyordur”(Zizek, 2011,s. 11,12).

Mimari paralaks kavramında Olivier Richon’un “Natürmort” adlı tablosu ve Moskova’da Norman Foster’in projelendirdiği “Kristal Ada” paralaks kavramını daha iyi açıklayacak örneklerdir.

Olivier Richon’un “Natürmort” (Resim 1a) adlı eseri, çok yüksek tavanlı tarihi yapıları hatırlatan, derinlik planından çapraz kesilmelerle ve yeniden eklemelerle bir tarafa doğru kırılarak dönüyormuş etkisi veren, bakış açısı paralaks kavramını iyi tanımlamaktadır.

“Kristal Ada” (Resim 1b), Pentagon binasının beş katı kadar zemin alana sahip, 2500000 m² cephesi olan, devasa simetrik bir kule yapısıdır. Dönerek yükselen merkezi yapının ritmik gelişimi, paralaks kavramının özünde bulunan dönme hareketine uyum sağlar. Bir kule içinde merkezileşen kule kent doğadan uzaklaştığı, toplumsal ayırıcılığa neden olduğu için kültürel çatışma doğurabilir. Natürmort tablodaki mekân kayması ile karşılaştırıldığında dönerek yükselen katların dönüşümleri bir ölçüde benzerlik yaratır. Kristal ada, paralaks kavramının toplumsal içerikte eşdeğerli bir yapıyı koruma konusundaki etkinliğine karşı bir tavır sergilese de zıtlığın farkı eşdeğerliliği daha iyi tanımlar.

Resimler 1c ve d’de gösterilen Mark Renn’in “Darwin Kapısı” isimli üç bölümlü heykelsi eseri, belli bir açıdan bakıldığında bir kubbe oluşturur ve paralaks kavramını çok iyi tanımlamaktadır.

Resim 1. a. Olivier Richon’un Natürmort adlı tablosu (Kaynak: Zizek, 2011); b. Norman Foster’in o ‘Kristal Ada’ kule kent binası (Kaynak: jagahost.proboards.com), (inhabitat.com/); c,d. Sanatçı Mark Renn’in Darwin Kapısı isimli heykelsi eseri (Kaynak: en.wikipedia.org/wiki/Parallax).

Mekân, Nesne ve Paralaks

“Mekân somut olarak algılanabilen ve soyut olarak da hayal edilebilen, algıyla kavranabilen ve tanımlanabilen bir yapıyı tarifler. İnsanın mekânla kurduğu ilişki öncelikle mekânın fiziksel ve pragmatik özelliklerine ilişkindir. Somut mekânlar insan zihninde yaşanmışlıklar ve deneyimlerle soyutlanır” (Schulz, 1971, s. 9).

Mekân algısının, ormanlık bir alanda yaşayan ilk insan tarafından oluşturulduğunu öne süren Edward T. Hall’den de yararlanarak “mahrem/içli dışlı mesafe”, “kişisel/ samimi mesafe”, “sosyal mesafe” ve “topluma açık mesafe” tanımları gelişmiştir (Hall, 1990, s. 13).

Mekânı kurgusal boyutta, “Boşluğun Mimarisi” olarak ele almış bulunan Demirel (2004, s. 42-46) “mekânı algılanabilir hale getirmek, onu oluşturan objeler arasındaki boşluğu anlamlı hale getirmekle aynı anlama gelmektedir” derken, mekânın sadece fiziksel olarak bir alanın sınırlandırılması olmadığını, görsel ve sembolik boyutunun da bulunduğunu tanımlamaktadır.

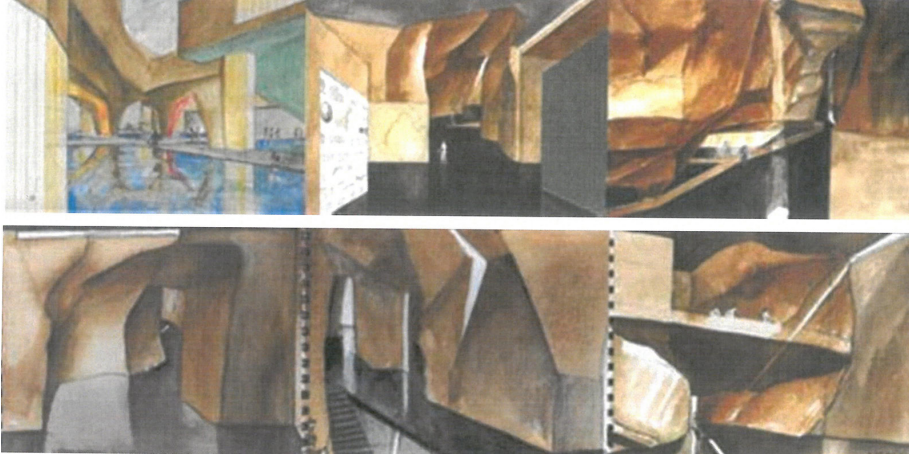
“Boşluk etkisi, çevredeki şekiller ve konturların söz konusu yüzey üzerine bir strüktürel sistem oluşturmadığı zaman meydana gelir. Gözlemcinin bakışı nereye takılırsa takılsın, bir yer ötekine benzediği için kişi kendisini aynı yerde bulur. Bu durum mesafelerin belirlenmesi için gerekli mekânsal koordinatların yokluğunu hissettirir. Bir obje, kendi ortamından dolayı tanımsızlaşabilir. Bu olay, obje konumunun çevresiyle tanınabilir bir ilişki içinde olmadığı zaman meydana gelir”(Arnheim, 1977, s. 22).

Bir yapıya ait mekân hareket etmediği halde, içindeki insanların hareket etmesiyle konum ilişkileri ve içerideki nesnelere birbirleriyle olan boyut ilişkileri değişmektedir.

“Bakış açısının sürekli değişmesi ile insanlar, zihinlerinde mekâna dair farklı ayrıntıları bir araya getirerek toplu bir mekân izlenimi oluştururlar..Böyle bir oluşum içerisinde Arnheim, mekânları görsel anlamda, dinamik ve statik olmak üzere iki grupta toplamıştır. Bu düşünceye göre, bir koridor statik bir etkiye sahiptir. Çünkü kullanıcı sadece bir aks üzerinde ilerlemek zorundadır. Bu nedenle kullanıcının zihninde oluşan mekânsal etki hep aynı kalır. Bu durum bir oda için geçerli değildir; oda farklı noktalardan bakıldığında değişik şekillerde algılanacağı için, görsel anlamda dinamik bir etkiye sahip olacaktır” (Demirel, 2004, s. 42-46).

Steven Holl’un “İnsan Evrimi Müzesi” (*Museum of Human Evolution*) için suluboya perspektif çizimleri, üç boyutlu mimari mekân tasarımı olarak mekânın biçimsel yapısını oluşturmakta ve zaman içinde değişime, dönüşüme uğrayan deneysel bir mimari tasarımı ortaya koymaktadır (Resim 2). Bu suluboya perspektif çalışmaları, aynı zamanda, aktif mekânsal algı yaratmakta ve Holl’un paralaks kavramı üzerindeki düşüncelerini dile getirmektedir. Holl, çalışmalarında “üst üste binen perspektifler” yoluyla ve izlenimcinin bedensel hareketlerindeki konumuyla, uzamsal paralaks fikrini geliştirir ve birden fazla ufuk noktası yaratır.

Holl burada perspektiflerin, mekânsal hareket içinde dinamik bir şekilde ayrılmasından söz ederek, bunları “Rönesans uzayının statik perspektif noktasından ve modern aksonometrik projeksiyonun rasyonel pozitivist uzayından” (Yorgancıoğ-

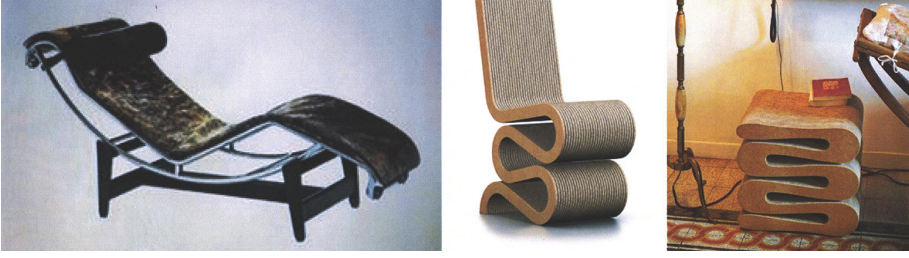
Resim 2. Steven Holl, Mekânsal paralaks: İnsan Evrimi Müzesi (Kaynak: Yorgancıoğlu, 2004, s. 66).

lu, 2004, s. 66) kökten farklılaştırmaktadır. Kökten farklılaşan perspektiflerin dinamik yapısı, birbirinden kaymaya yönelik değişim eksenini boyunca hareket eden bir cismin bakış açısından deneyimlenen akışkan alanı üretmektedir. Bu akışkan alan mimari paralaksı, özellikle müze mimarisinde deneyimlenmiş olarak, yerçekimi kuvvetlerinde, elektromanyetik alanlarda, zamanda vb. gösteren x - y - z boyutlarını içermektedir.

Holl, “Ruhsuz Yer-Mahal”(Locus Soulless) ve “Teorik Öncesi Zemin” (Pre-theoretical Ground) çalışmalarıyla, olağanüstü akışkan ve örtüşen perspektif uzayın “deneyimsel zeminin saf alanı” olduğunu düşünmektedir. Hatta, “teknolojik genişlemenin ruhsuz alanının, yerel kültürlerin yükselişi ile kaynaştırıldığında, birlikte daralma eğilimi” ile karşılaşacağı inancındadır (Grillner, 1995, s. 87). Bu çalışmaları ile Holl paralaks kavramını aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Paralaks - bir izleyicinin pozisyonundaki değişimin sonucu olarak, alanı tanımlayan yüzeylerin düzenlenmesindeki değişiklikte - hareket eksenleri yatay boyutu terk eder. Kentsel mekândaki dikey veya eğik hareketler deneyimlerimizi çoğaltır. Mekânsal tanım, algı açıları ile sıralanır. Yatay alana dayalı kapalı hacimsel olarak perspektifin tarihsel fikri, bugün dikey boyuta yol vermektedir...Dikey ve eğik kaymalar yeni mekânsal algılamamanın anahtarıdır “(Holl, 2000, s. 26).

Holl’un paralaks tanımındaki izleyicinin pozisyonundaki değişim ile Zizek’in tanımındaki gözlem yapılan konumdaki değişiklik aynı anlamı ortaya koymaktadır. Holl’de hareket eksenlerinin yer değiştirmesi, Zizek’te de nesnenin yer değiştirmesi olarak izlenir. Nesne kavramı bu tanımlarda uzayda, boşlukta ya da mekânda çevreyi oluşturan her şeydir. Holl’un teknolojinin genişlemesinin ruhsuz alanına karşı yerel kültürlerle kaynaşması düşüncesi, Zizek’in sosyal, kültürel, felsefi bakış açıları ile felsefi kaydırma kavramıyla aynı anlamı kuvvetlendirir ve böylece algı açılarının farklılaşması ve yer değiştirmesi konularını destekler.

Resim 3. a. Le Corbusier'in "Dinlenme Koltuğu" (Kaynak: Crochet, 1999, s. 228); b, c. Frank Gehry'nin "Kolay Kenarlar" mobilyaları (Kaynak: <https://www.vitra.com>)

Mimari paralaks kavramı temelinde, adından söz edilmesi önemli olan iki mimar Le Corbusier ve Frank Gehry'dir. Le Corbusier hayatı boyunca Art and Craft hareketini desteklemiş, zanaatkar topluluklarının düzenini örnek almış ve sanayi topluluğu içinde hep bu düzen arayışını sürdürmüştür. Alman teknolojisi ve Fransız zanaat geleneğinin sentezini savunmuştur. Bauhaus tasarım ve üretim özelliklerini de savunup uyguladığı, oturma ve uzanma ayarını oldukça yalın çözdüğü dinlenme koltuğu (Long Chair), oturma ve ayak kısımları arasındaki ayarlama kolaylığının akışkanlığı ile paralaks kavramını destekler (Resim 3a).

Frank Gehry "Santa Monica" evini gecekondu gibi eski bir yapının üzerine ahşap ve cam malzemelerle tamamlamış ve yapısal bir estetik oluşturmuştur. Santa Monica evi, yapıyı bozan bir strüktür örneğidir. Bu evde mimari paralaks kavramını destekleyen eski ve yeni zıtlığı, gelişmiş ve gelişmemiş, atıl kalmış birer ortam zıtlığı ve bunların eleştirel bir boyut kazanmasıdır. Gehry, böylece mimarlık tasarımının değerler dizisine (paradigmalarına) meydan okuyan yapısal bir estetik elde etmiştir.

Frank Gehry'nin benzer düşüncelerle geliştirdiği mobilya serisi "Kolay Kenarlar" (*Wiggle Side Chair & Wiggle Stool*) karton gibi günlük bir malzemeye yeni bir estetik boyut getirmeyi başarmıştır (Resim 3b ve c). Çok dayanıklı ve sağlam olan bu sandalye ve sehpa, alışılmadık dışında bir tasarım tavrı ile yaşamda ve çevrede denge aramaktadır.

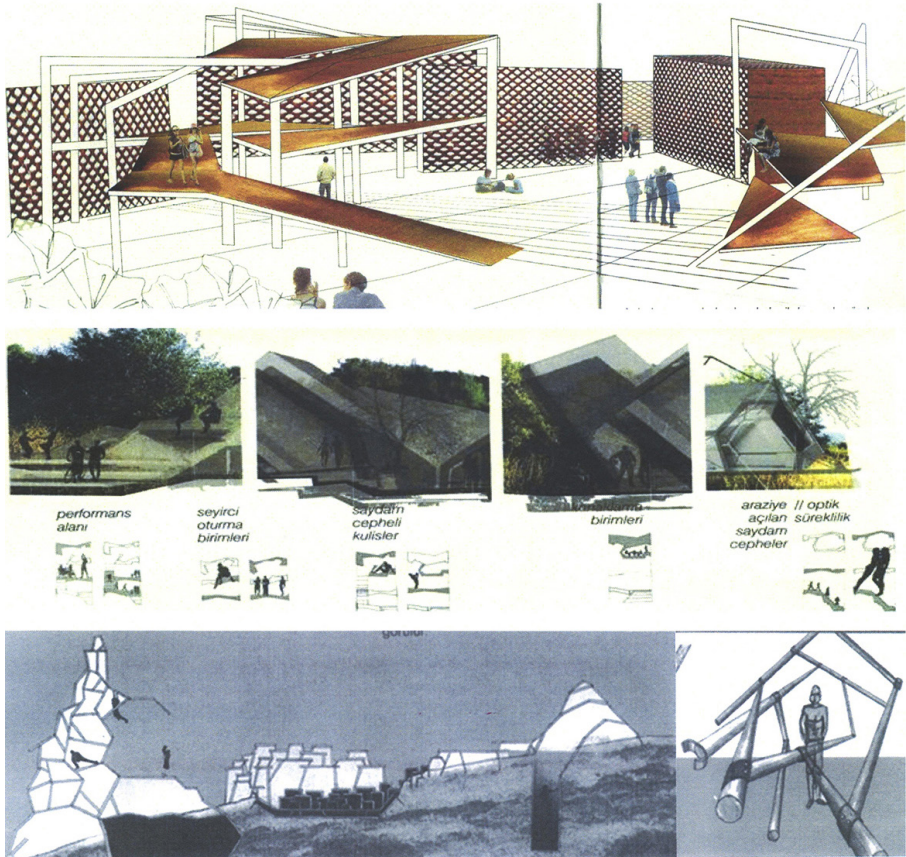
Le Corbusier ve Frank Gehry'nin mobilyaları mimari düşüncelerinin bir devamı olarak eski ve yeni, zanaat ve endüstri, geçmiş ve gelecek vb. kavramların zıtlığını birlikte ele alan, bu kavramlar çerçevesinde paralaks verilerini destekleyen örneklerdir. Yaşamın bütün alanlarına uyarlanabildiği izlenen paralaks kavramı, özellikle hem mekânlarda yer değişimi ile farklı, dinamik bakış açısı getirdiği ve hem de kavramın kendisinin farklı bir düşünce boyutu olduğu nedenle tasarım alanları için de dikkat çekici bir nitelik taşımaktadır.

Paralaks kavramı ile gerçekleşmiş mimari proje çalışmaları

İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nde Semra Aydın ve Burçin Kürtüncü tarafından başta Emirhan Altuner, Ezgi Mutluer,

Gözde Çelebi olmak üzere çok sayıda öğrenci grubu ile Bozcaada’da gerçekleştirilmiş olan “Paralaks Oda” projesi, süreç odaklı ve öğrenmeyi öğrenme becerisi kazandırmak adına başarılı olmuş, değerli bir proje çalışmasıdır. Paralaks kavramının gerekleri paralelinde, proje öğrencilere çevre okuma pratikleri, anlama ve yorumlamaya yol açan bir farkındalık kazandırmış, bu da öğrenme süreci boyunca merak etme motivasyonu için itici güç olmuştur. Proje örnekleri aşağıdadır.

Paralaks Oda kavramı bağlamında geliştirilmiş olan Melike Yetim’in “Gezici Durak” adlı projesi yer yer rampa oluşturan, turistler için bir uğrak yeri kimliğinde, üreten herkesin kullanımına sunulan, açık, yarı açık ve kapalı alanları ile kamusal ve özel olabilen, boşlukların ve hacimlerinin kesiştiği özellikleriyle paralaks kavramına denk düşen bir çalışmadır (Resim 4a). Atıl Aggündüz “Drama Pavyonu”nda, noktasal yerine bünyesel dekor fikrini benimseyen yeni bir tiyatro

Resim 4. a. Melike Yetim’in “Gezici Durak” projesinin genel görünüşü; b. Atıl Aggündüz’ün “Drama Pavyonu” projesinin genel görünüşü; d. Yağmur Yenice’nin “Performans Kulesi” projesinin genel görünüşü (Kaynak: Aydın, Kürtüncü, 2014, s. 166-167).

anlayışıyla paralaksın dikey yerine yatay ve eğri hareketlerine odaklanmıştır (Resim 4b). Yağmur Yenice'nin "Performans Kulesi" projesi, bedeninin özgürlüğünde dans edenin kendini keşfetmesini ve hareketlerini bir kulenin dikey içinde eğik, eğik konumunda dikey duruşlarında sınımasını önerirken paralaks kavramının özelliklerine de denk düşmektedir (Resim 4c).

Profesyonel mimarların eserleri yanı sıra, mimarlık eğitiminde "Paralaks Oda" projesi ile ele alınmış olan paralaksın, kavramsal verilere ve uygulamalara nasıl yansıdığı da analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Literatür Temelinde Paralaks Araştırma Verilerinin Analizleri ve Yorumları

Bildiri kapsamında mekân tasarımı araştırılırken, sanat ya da uygulamalı tasarım alanları açısından vazgeçilmez ilkeler olan bazı kavramlar ortaya çıkmıştır. Paralaks temelinde ele alınmış olan araştırmanın içeriğinde de benzer kavramların varlığı dikkate çekmektedir: mekân tasarımı ilkeleri ve paralaksın vurguladığı kavramların birçoğu eş değerdedir. Buna göre, bu kavramlar Tablo 1'de birlikte ele alınmış ve birlikte analiz edilmektedir.

Analiz sonucunda, paralaks kavramının özünde var olan ve uygulayıcı profesyonellerin derinden dikkate aldıkları maddeler şunlardır: birden fazla ufuk hattı, üst üste binme, bariz yer değiştirme, kültür çatışması, toplumsal ayrımcılık, yerel ile ya da atıl kalmış olan ile kaynaşma, somut, fiziksel, soyut ve de pragmatik (faydacı, eylemle ilgili) vb. Diğer kavramlar, analiz etmeyi kolaylaştıracak maddelerden oluşur. Bu maddeler, paralaks araştırmasından ve profesyonel mimar ve öğrenci çalışmalarından çıkan verilere göre elde edilmiştir: dönme, kayma-kaydırma, dikey, eğik, aktif, dinamik, akışkan, kökten dönüşen, ritim, simetrik, asimetrik, Eski-Yeni, gelişmiş-gelişmemiş zıtlığı, Statik olan, yatay dengede olan, Süreç içinde dönüş, nesne gibi algılı mekân, Matris analizi içinde genel değerlendirme ve yorumlama

"Paralaks Oda" Bozcaada projeleri, profesyonel mimarlarda izlenmiş olan eski-yeni zıtlığı, kültür çatışması, toplumsal ayrımcılık gibi kavramları içermemek-

Paralaks verileri Projeler	Dönme, kayma, kaydırma	Dikey, eğik, aktif, dinamik	Akışkan, Kökten dönüşen	Ritim, aks ile Simetrik, Asimetrik	Eski-Yeni, gelişmiş-gelişmemiş zıtlığı	Statik olan, yatay dengede olan	Süreç içinde dönüş, nesne gibi algılı mekân	Matris analizi içinde genel değerlendirme ve yorumlama
Melike Yetim; Gezici Durak	Parçalı, yüzeylerde kayma ve kaydırma özellikleri var.	Dikey ve eğik yüzeyli; dinamik yapılar.	Akışkan, eğik ve kademeli yüzeyler.	Asimetrik dengede, ritmik yükselttiler.	Dikdörtgen prizma yapı ve eğik yüzeyler Zıtlık içinde.	Statik yatay denge içinde prizmatik bina; zıtlık yaratıyor.	Süreç içinde yüzeyler; bir kaydırak nesnesi gibi.	Gezici Durak, kaydırmayı kademeli elde ediyor. Dikdörtgen prizma yapıda zıtlık var.
Atıl Aggüdüz; Drama Pavyonu	Binanın bütünü kayma hareketinde.	Ağırlıklı eğik yüzeylerle Dinamik.	Tamamı akışkan çatı, dönüşen hacimler	Bütünüyle asimetrik ve aktif yapı.	Tamamı yeni, gelişmiş; Zıtlık yok.	Statik olan yatay denge yok.	Tüm çatılar doğada bir süreç nesnesi gibi.	Drama Pavyonu, eğri, dinamik, akışkan, asimetrik dengeli; doğa nesnesi gibi.
Yağmur Yenice; Performans Kulesi	Kulde kayma hareketleri belirgin.	Çoklu eğik yüzeyli kule ve çubuk detayları ile zıt nesnel.	Eğiklikle kademeli akışkan kule ve çubuklar kökten dönüşümlü.	Asimetrik dengede çubuk ve yüzeylerle günlük biçimler	Bütünü yeni ve gelişmiş; Eskiye dönük bir şey ve zıtlık yok.	Statik olan yatay bir denge yok. Hersey çok dinamik.	Ayrı, ayrı tamamlayıcı yapı süreci; nesnel çubuklar.	Performans Kulesi, doğa gibi dinamik; asimetrik dengeli; tamamlayıcı yapı süreci; çubuklu nesne ile asimetrik dengeli.

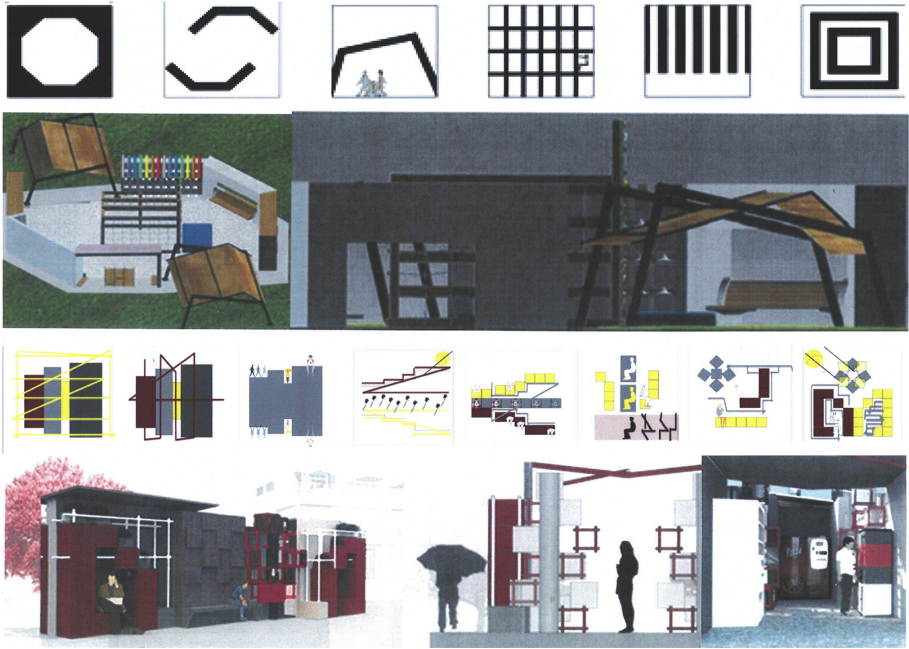
Tablo 1. Bozcaada Projesi "Paralaks Oda" çalışmalarının elde edilmiş paralaks verilerine göre değerlendirilmesi ve kısa yorumlar.

tedir. Özellikle, kayma-kaydırma kavramlarına yönelik olarak, birden fazla ufuk hattı, üst üste binme, bariz yer değiştirme özellikleri yer yer izlenmektedir. Kavramsal boyutlarında soyut özellikler içerirler. Kayma, kademeli kaydırma, yapıda zıtlık, eğri, dinamik, akışkan, asimetrik dengeli, süreç izlenimli ve yerine göre nesneye dönüşmüş özellikler taşırlar. Bu özelliklerle “Paralaks Oda” proje çalışmaları kavramın temel özelliklerini dolu dolu karşılamaktadır.

FSMVÜ-İÇMİMARLIK YÜKSEK LİSANS ‘ÖZEL VE GENEL MEKÂN DONANIMLARI VE TASARIMI’ DERSİ ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

Dersin amacı içinde, genel mekân kapsamlı, paralaksın kavramsal özellikleri temelinde “Rekreasyon Duvarı” başlıklı bir konu çalışıldı. Çalışma, bu projede deneyimsel zeminin saf alanı olarak, hem paralaks kavramını ve hem de duvar yapısını birlikte ele alıyordu. Araştırma paralaks kavramını mekân tasarımı ilkerleriyle sentezleyen bir süreç içinde geliştirdi.

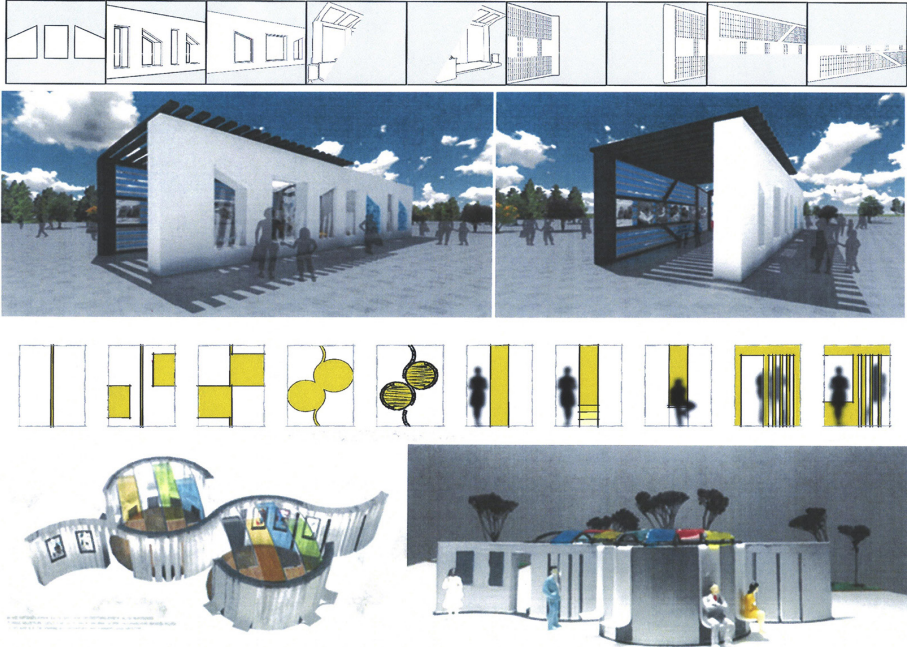
Beyza Güven’in projesi, simetrik bir yapı ile başlayıp duvar kaydırmaları ile devam eden, giriş-çıkış alanlarında çatıyı kaydırarak zıtlık yaratmış bir özellik taşıyor (Resim 5a). Renklerde elde edilmiş zıtlığın yanı sıra, okuma köşesinde ritim elde edilmiştir. Paralaks verileri ile ilgili beklentileri düzeyde değildir. Feyza Ergül projesine kütleleri kaydırarak başlamış ve duvarı kılıcına ikiye bölmüştür (Resim

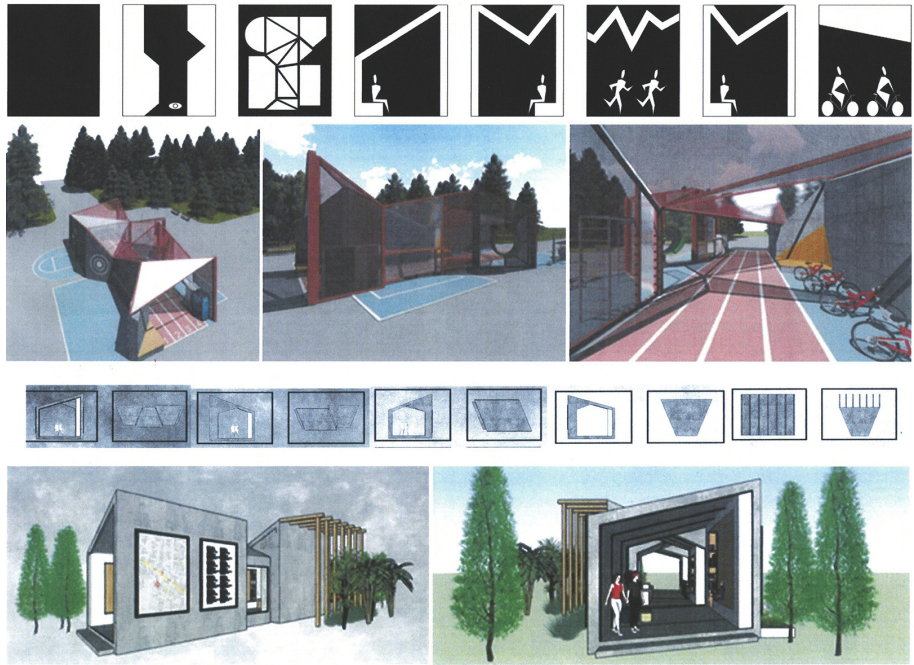
Resim 5. a. Beyza Güven'in “Çocuk Oyun Rekreasyon Duvarı” ve b. Feyza Ergül'ün “Dinlenme Mekânı Rekreasyon Duvarı” projelerinin paralaks veri sembolikleri.

5b). Simetrikmiş gibi görünen fakat, paralaks kavramına yönelik bakış açısı farkı ile asimetrik özellik kazanan mekân çok amaçlı bir nesne gibidir. Küplerle elde edilmek istenen rekreasyon duvarı algı kaymaları yaratır. Mekân paralaks kavramından daha çok küplerle dinlenme kavramına yoğunlaşmıştır.

Merve Erol'un "Geri Dönüşüm Bilinçli Rekreasyon Duvarı" (Resim 6a) sürdürülebilirlik fikrini yoğun olarak benimsemiş bir duvardır. Atık pet şişelerinin durumunu her yönüyle sorgularken, genelde mekân tasarımı ilkelerine yönelik kavramları değerlendirilmiştir. Ritim, oran ve asimetrik denge kavramlarının yanı sıra, dikeye geçiş, tavanda ve cephelerde kayma-kaydırma kavramları ile paralaks verilerine uygun gelişimler kaydedilmiştir. Atık pet şişeler hem sergilenmiş hem de tali duvara dönüşmüştür. Duvar kimliği ön plandadır. Mücahit Mamuş konum olarak Sultanahmet Meydanı'nı seçmiştir. "Turistik Tanıtım, Dinlenme Duvarı" (Resim 6b) projesinin esnek yapısı kayma-kaydırma fikrine farklı bir bakış açısı ile cevap vermektedir. Mekânın kubbeye gönderme yapan akrilik özelliği planda dairevi yapılaşmaya destek verir. Proje, esnek duvar yapısına karşılık, yüzeylerde dikey, dinamik ritmik olgu, kendinden dönüşümlü oturma yerleri ve sergileme yüzeyleri ile paralaks verilerine uyum sağlar.

Resim 6. a. Merve Erol'un "Geri Dönüşüm Bilinçli Rekreasyon Duvarı" projesi ve paralaks verilerinin sembolik tanıtımı; b. Mücahit Mamuş'un "Turistik Tanıtım, Dinlenme Duvarı" Projesi ve paralaks verilerinin sembolik tanıtımı.

Resim 7. a. Nurşah Cambazoğlu'nun "Spor Rekreasyon Duvarı" projesi ve paralaks verilerinin sembolik tanıtımı; b. Süheyla Okutan'ın "Turistik Alan Bilgilenme Duvarı" projesi ve paralaks verilerinin sembolik tanıtımı.

Nurşah Cambazoğlu'nun "Spor Rekreasyon Duvarı" (Resim 7a) projesi şehirlerde halkın hizmetinde yeterince bulunmayan spor alanlarına farklı bir bakış açısı kazandırmaktır. Bu spor duvarında çok sayıda sporun her biri için farklı birer kullanım ve bakış açısının bulunması, mekânsal açıdan kayma-kaydırma kavramlarına uygundur. Asimetrik denge, dikey hareketliliği, incelmış-şeffaflaşmış duvar kavramı, son derece dinamik ve kaydırılmış çatı örtüsü vb. özelliklerle paralaks kavramına yüksek düzeyde uyum sağlar. Süheyla Okutan'ın "Turistik Alan Bilgilenme Duvarı" (Resim 7b) projesi modüler olarak mekân oluşturan yamuk dörtgenlerden meydana gelmektedir. Her bir modül dönüşerek ya da kaydırılarak bir dizin oluşturur. Modüler yapılar kısa kenarlarına doğru çatı kaydırmaları da elde eder. Buna göre, bilgilenme duvarı çoklu kaydırmalara sahiptir. Geniş kenarlarında dış alana doğru arttırılmış işlevleri vardır. Modüller ritim içindedir ve asimetrik yapıdadırlar.

Sümeyye Şahkulubey'in "Ahşap İşçiliği Rekreasyon Duvarı" (Resim 8a) projesi kaydırılmış simetri, ritim ve bütünsellik tanımları ile hem paralaks verilerine uygundur ve hem de mekân tasarımı ilkelerini tanımlar. Atık ahşap malzemeden el işçilikleri ile turistik değerde nesnelere üreten bir grup bireyin açık atölyesi niteliğindeki proje, ahşabın değerini de yeniden sorgulamaktadır. Duvar cepheleri,

Resim 8. a. Sümeyye Şahkulubey'in "Ahşap İşçiliği Rekreasyon Duvarı" projesi ve paralaks verilerinin sembolik tanımları; b. Şüheda Şahin'in "Kelebek Kavramlı Sanat Rekreasyon Duvarı" projesi ve paralaks verilerinin sembolik tanımları.

çatı ve sergileme nişleri her yönü ile kayma-kaydırma niteliklidir. Paralaks verilerine tam uyum sağlar. Şüheda Şahin'in "Kelebek Kavramlı Sanat Rekreasyon Duvarı" (Resim 8b) projesi kelebek dönüşümünü simgeleyen plandan simetrik ama dikeyde içe doğru asimetrik yapısıyla, dönüşüm kavramı ile örtüşür. Kelebek kanatlarının zikzakları ile duvarda kaymalar yaratılmıştır. Sergileme alanları ve çatı taşıyıcılar ile ritim elde edilmiştir. Perspektif bakış açılarında hem kayma hem de bir bütünlük vardır.

Paralaks verileri temelinde 'Rekreasyon Duvarı' proje değerleri

Elde edilen projelerin bir kısmı farklı bakış açıları ile ortamda dönme, kayma, kaydırma, dikey, eğik, dinamik, aynı zamanda akışkanlık ile kayan vb. özellikleriyle paralaks verilerine genelde uygunken, diğer bir kısmı ise uymamaktadır (Tablo 2). Projeler, ayrıca, ritim, simetri-asimetri özellikleriyle sınanmış ve nesne gibi algılanmanın varlığı sorgulanmıştır. Uluslararası mimarlarda izlenmiş olan eski-yeni zıtlığı ne "Paralaks Oda" çalışmalarında ve ne de özgün bir çalışma olan "Rekreasyon Duvarı" projelerinde izlenmiştir. Matriste yer alan eski-yeni veya gelişmiş-gelişmemiş zıtlığı içinde olmayan bütün projeler genelde kendi çağlarını yansıttıklarından dolayı böyle bir kaygı yaşamamışlardır. Bu durum paralaks adına bir kayıp sayılmamaktadır çünkü, böyle bir kaygı, öğrenci projelerinin öğren-

Tablo 2. “Rekreasyon Duvarı” çalışmalarının paralaks kavramı verilerine göre değerlendirilmesi ve kısa yorumları.

Paralaks verileri Projeler	Dönme, kayma, kaydırma	Dikey, eğik, aktif, dinamik	Akışkan, Kökten dönüşen	Ritm, aks ile Simetrik, Asimetrik	Eski-Yeni, gelişmiş-gelişmemiş zıtlığı	Statik olan, yatay dengede olana	Süreç içinde dönüş, nesne gibi algılı mekân	Matris analizi içinde genel değerlendirme ve yorumlama
Beza Güven: Çocuk Oyun Rekreasyon Duvarı	Çatıda, planda, renkli oyuncaklarda kayma, kaydırma var.	Dikey duvarlar, eğik çatı mevcut. Aktivite zayıf var.	Akışkanlık ve kökten dönüşüm yetersiz	Ritmik oyun nesnesi ve mekân kaymasıyla asimetrik denge içinde.	Hepsi yeni geliştirilmiş; Zıtlık olduğu söylenemez. zayıf	Plan kayması ve eğik çatı hariç, Statik denge ağırlıklı simgeliyor.	Düzenli altgen plan kayması, süreç içinde gelişimi simgeliyor.	Kaydırma, eğiklik içinde çatı, asimetrik yapı planı ve ritm var. Paralaks verilerine uygunluk % 100 ze yakındır.
Fezla Ergül: Dinlenme Mekânı Rekreasyon Duvarı	Dar bir kapı gibi başlayıp genişleyen planda ve kiplerde belli bir kayma var.	Dikey duvar ve kolon var; Küplerle geliştirilmiş aktif mekân ve kullanm.	Kaydırılan küplerle sağlanmak istenen eksik Akışkanlık; yetersiz.	Küplerle tasarlanmış mekânda küpler ritmik; asimetrik bir süreç var.	Mekân bütünüyle yeni ve gelişmiş; Zıtlık bulunmuyor.	Mekân dikey ve dinamik; Simetri miş gibi, statik denge izlenimi yok	Mekân süreç içinde çok amaçlı bir nesne gibi izlenim vermektedir.	Zoraki kaydırma var. Dikey dinamizm ve kiplerle elde edilmiş ritm var. Asimetrik küpler nesne izlenimli. % 100 ze yakın paralaks uygunluğu.
Merve Erol: Geri Dönüşüm Bilinçli Rekreasyon Duvarı	Tavanda ve cephelede kayma, kaydırma var.	Duvarlar dikey dinamizm içindedir. Vitrinler eğik, aktiftir	Sergilenen atık şişe vitrinleri, çatı ve lineer plan çok akışkandır.	Ritm, oran, asimetrik denge; ritmin en tipik özelliği çatı örtüsünde.	Burada eski bir şey yok ; Ancak beyaz duvar ve atık şişe duvarı zıtlık içindedir.	Lineer plan, sağ ve solu farklı; ama, beyaz duvar, sergi duvarı izlenim vermiş gibi.	Planda ve süreç içinde ilerleme var. Beyaz duvar sergi nesnesi izlenimi vermektedir.	Çatıda, cephelede kayma-özelliklidir. Dikey dinamizm ve kiplerle elde edilmiş ritm var. Asimetrik küpler nesne izlenimli. % 100 ze yakın paralaks uygunluğu.
Mücahit Mamuş: Turistik Tanıtım Dinlenme Duvarı	Esnek yapı ile kayma, kaydırma fikrine farklı bir bakış getirmiş.	Dikey, aktif duvarlar esnek, eğri yapıya zıtlık içinde durmakta.	Yapı esnek, Esnek duvar süreç içinde dönüşmektedir.	Dikey duvar boşluklarında ki açıklıklar ritmikdir. Plan, kayarak asimetrikdir.	Proje çok yeni gelişmiş olduğundan eskiye karşı zıtlık oluşturmaz	Mekânlar devinen olduğundan statik bir denge yoktur.	Duvarlar süreç içinde dönüşlüdür. Duvarlar bükülür ve nesne olur.	Akışkan özellikli kayma-kaydırma ile aktiftir. Hem eğiklik hem dikey özellik var. Dairevi hacimle dönüş, ritmik cephe içerir.
Nurşah Cambazoğlu: Spor Rekreasyon Duvarı	Duvarlar, çatı, spor nesnelere vb. kayma, kaydırma niteliklerini tanımlar.	Şeffaf dikey duvarlar, çukulu eğik çatılar, aktif ve spor için dinamik tanımlıdır.	Akışkan spor yolları, Farklı spor alanları ile kökten farklı bir Duvardır.	Proje bütünüyle asimetrikdir. Üçgen prizmatik çatılar ritm oluşturur.	Proje yeni ve gelişmiştir. Eski-Yeni zıtlığı yoktur Linear yollar, çatı ile zıttır.	Duvarlar distant ve içten son derece dinamikdir. Statik bir denge yok.	Mekânda çeşitli spor nesnelere vardır. Prizmatik çatılar oyun nesnesi gibi.	Mekân kaydırma ve yüzey zıtlıkları ile paralaksı tam uyumlandır. Dikey duvarlar, çatı eğikliği, ritmik spor, asimetrik mekân dinamiktir.
Süheyla Okutan: Turistik Alan Bilgilendirme Duvarı	Kayan çatılarla modüler kutular gibi mekânlar birbirine zıttır.	Dikey duvarlarla eğik çatılar zıtlık içinde dinamiktir.	Çoklu kaydırmalar ile mekân kökten dönüşüren hacim var.	Modüler küçük mekânlar art arda ritmikdir Asimetrik bir denge vardır.	Eski-yeni zıtlığı yoktur Proje bütünü ile yeni ve gelişmiştir.	Yamuk dörtgenlerle oluşan mekânlarda statik bir denge yok.	Modüler süreli mekânlar kutulamaşmış birer nesne gibidir.	Modüler yapı ile yüzey ve çatı kaydırması var. Modüller ritmik ve asimetrik yapıdadır. Dikey ve eğik akışkanlığı var
Sümeyye Şahkulbey: Ahsap İçişliği Rekreasyon Duvarı	Duvar ve çatı sürekli bir kayma ve kaydırma süreci içindedir.	Dikine duvarlar eğik çatıları karşılar; mütihis aktif yapısalıdır.	Çeşitli zikzaklı mekân bakış ile aks ve akışkan çatı görür.	Proje tamamen asimetrik bir yapıdadır. Plandan çatı zikzakları ritmikdir.	Eski-yeni, gelişmiş ve gelişmemiş zıtlığı yok. Mekânda karşı çatı zıtlıkları var	Kaydırma ağırlıklı mekân, ve duvarlar statik denge oluşturmaz.	Projede farklı zikzak yapıları ile tekrar eden oyun nesnesi izlenimi ve süreci var.	Süreklili kaydırılmış, yön, değiştirilmiş bir asimetrik vardır. Çatı ve duvar kaymalarıyla paralaks verileri ile tam uyumlandır; süreç içinde zıt ve aktiftir.
Süheyla Şahin: Kelebek Kavramlı Sanat Rekreasyon Duvarı	Kelebek dönüşümünü simgeleyen proje, kelebek kanatları ile kayma ve kaydırma vardır	Asimetrik duvarlar aktiftir. Çatı duvarları eğiklikle karşılar.	İç bakışta ve çatı çok akışkan olan proje en çok sergi gezme akışkanlığı sağlar.	Plandan aksla simetrik ve içteki bakış açısı ile asimetrikdir. Çatı dilimleri ritmikdir.	Gelişmiş ve yeni bir yapıdır; zıtlık yoktur. Dönüşüm kavramlı sembol var.	Planda simetri, içeriden asimetrik proje statik dengeli değildir.	Bir kelebek oyuncu gibi nesnel özelliklidir. Çatı süreç içinde uzayabilir.	Kelebek dönüşümü simgesel, nesnel özelliklidir. Planda simetrik, donanımda asimetrikdir. Eğik çatı, zikzak duvar ile dinamiktir.

me temelli olmasından ve hep yeni ve gelişmiş olması isteğindedir. Statik olan, yatay dengede kavramı belli oranda karşılamış olan projelerde ise, alışkanlıkların ağır bastığı hissedilmektedir.

Bu bakış açılarıyla, ağırlıklı işlevsel eğitim almış ve kavramsal boyutlu proje yapmayı yeterince öğrenememiş öğrencilere, alışılmadık dışında bir kavram verildiğinde, projelerde bu kavrama yönelik olarak yüzde yüz bir başarı beklentisi olduğu söylenemez. Bu bilgiler doğrultusunda bulgular aşağıda verilmiştir.

BULGULAR

Uluslararası paralaks temelli mimarlık uygulamalarında eski-yeni sentezi ve sosyal yapıda ve kentlerde eşit koşullarda yaşam elde etme özellikleri görüşüne karşın, öğrenci çalışmalarında bu özellik izlenmemiştir. Projelerde genelde ba-

sitlik ve sadelik görülmektedir. Gerek mimarlık projeleri olarak “Paralaks Oda” ve gerekse içmimarlık projeleri olarak “Rekreasyon Duvarı” projelerinde yöreye, çevreye, kullanıma göre kültürel ve toplumsal nitelikler izlenmektedir. Mekân tasarımı ilkelerinde de var olan, bütünsellik, ritim, simetri, asimetri kavramları paralaks verilerinde de izlenmiştir. Araştırmanın bütününde elde edilmiş olan veriler şunlardır:

- Bulunulan ve gözlem yapılan konuma ya da arka plana göre kayma kaydırma olabilir;
- Bakış açısı farkı ve algı kaymaları ile mekânın kendisi ya da nesne yer değiştirebilir, mekân nesne olarak algılanabilir;
- Gözlemlenen mekândaki fark hem öznel ve hem de nesnel olabilir;
- Gözlemlenen mekândaki nesnelere de farklı yerlerden farklı bakış açıları içererek, bireyi farklı düşündürebilir;
- Özellikle uluslararası gerçekleşmiş mimari yapılarda ya da kentsel projelerde, mekân kavramı salt anlamının dışında, felsefi, sosyal, kültürel anlamlar içerir.

Gözlem yapılan konuma göre değişim ile kayma-kaydırma ya da arka plana göre kayan mekânın algı kaymasına neden olduğu ve böylece mekândaki öznel ve nesnel olan her şey üzerinde yeni bir bakış açısının geliştiği bir paralaks kavramı öğrenildi. Hegel’in deyişiyle, öznenin bakış açısından epistemolojik bir değişim, her zaman nesnenin kendisindeki ontolojik bir değişimi yansıtır; bu fikrin paralaksdaki eşdeğeri şu şekilde düşünülebilir: paralaksın, bilgi bilim temelinde, öznenin bakış açısında meydana getireceği bir değişim, her zaman nesnenin (burada mekân, donanımlar vb.) bilimsel bir değişimine neden olacaktır. Holl’un çalışmalarında olduğu gibi, kökten farklılaşan dinamik görüntülerle, akışkan mekân ve nesnelere ortaya çıkmakta ve yaratıcı düşüncenin de akışkan olması sağlanmaktadır.

SONUÇ

Yapılan araştırma sonucunda, alışılmışın dışındaki bir kavramın öğrencilerin farklı ve verimli düşünme kapasitelerinde etkin olduğu dikkate değerdir. Bakış açılarının mekânda fiziksel olarak farklılaşması ile yaratıcı düşüncenin algısal boyutunda da kökten farklılaşan bakış açıları meydana gelebilmektedir. Bu algısal boyut, tasarlanacak mekân ve nesnelere hareket, canlılık, dinamizm, dikey, eğik, yatay konumlarda da olsa ritim, dönüşüm, zıtlıklar içinde denge, ağırlıklı asimetrik denge, fiziksel ya da simgesel kayma, akışkanlık ve süreç içinde düşünme imkanı yaratmaktadır. Aktif özellikteki dinamizm ve akışkanlık olgusu, mimari paralaksda olduğu kadar içmimarlık projelerinde de farklı çözümleri beraberinde getirmiştir. Paralaks kavramı verilerinin önceden derste, teorik olarak öğrenilmesiyle, öğrencilerin uygulama aşamasında alışkanlıklarından uzaklaşmaları biraz daha kolay olmuş, deneysel ortamın katıksız ve gerçekten farklı oluşturulmaya

çalışılmış olması ile, yerine göre az, ama duruma göre başarılı, canlı ve dinamik çözümlere ulaşılmıştır denilebilir.

Alışılmışın dışında bir kavram olan paralaks kavramı ile çalışmak ve farklı bakış açıları elde etmek bu bildiride, mekân tasarımı konusunda bilinen sonuçlara yakın geliyormuş gibi görünse de, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirmekte çok işe yarayan bir yöntem olarak bir kere daha kabul görmüştür. Ayrıca, farklı alanların kavramları ile tasarım düşünmek, yaratıcı düşüncenin sürekli yeni sentezler yapmasına yol açmakta ve esnek düşünmeyi beslemektedir.

TEŞEKKÜR

Bu bildiri araştırması kapsamında izinli olarak faydalandığım ve örnek olarak değerlendirdiğim “Paralaks Oda” kitabı yazarları Semra Aydınlı, Burçin Kürtüncü’ye ve Bozcaada’da gerçekleştirilmiş projeye katılmış tüm öğrencilerine teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

KAYNAKÇA

Arnheim, R. (1977). *The Dynamics of Architectural Form*. Berkeley: University of California Press.

Arslan, Z. (2007). *Dilthey Hermeneutiğinin Oluşumu ve Temel Kavramları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla: Muğla Üniversitesi.

Asar, H. (2013). *Mimari Mekân Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.

Aydın, S. ve Kürtüncü, B. (2014). *Paralaks Oda*. İstanbul: Cenkler Matbaacılık.

Crochet, T. (1999). *Designer’s guide to furniture styles*. Londra: Prentice-Hall International Limited.

Crystal Island, Moscow. 14 Ağustos 2020 tarihinde <http://jagahost.proboards.com/thread/3886/crystal-island-moscow> adresinden erişildi.

Demirel, E. (2004). Mekân Kurgusu, Boşluğun Mimarisi. *Mimarlık Dergisi*, 315, 42-46.

Dilthey, W. (1999). *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*. (D. Özlem, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayınları.

Fiell, C. ve Fiell, P. (2006). *Design Handbook, Concepts, Materials, Styles (Icons)*. Köln: Taschen GmbH.

Grillner, K. (1995). The Primacy of Perplexion-Working Architecture Through a Distracted Order of Experience. *Nordisk Arkitekturforskning*, 6(2), 55-67.

Hall, E. T. (1990). *The Hidden Dimension*. New York: Anchor Books.

Holl, S. (2000). *Parallax*. New York: Princeton Architectural Press.

Pallasmaa, J. (2011). *Tenin Gözleri*. (A. U. Kılıç, Çev.) İstanbul: Yem Yayınları.

Parallax. (2019). *Wikipedia* içinde. 14 Ağustos 2020 tarihinde

<https://en.wikipedia.org/wiki/Parallax> adresinden erişildi.

Schulz, N. C. (1971). *Existence, Space & Architecture*. Londra: Studio Vista.

Scopus. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.elsevier.com/tr-tr/solutions/scopus> adresinden erişildi.

What is parallax method? 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.nextgurukul.in/questions-answers-forum/question/academic/What-is-parallax-method/116684> adresinden erişildi.

Wiggle Side Chair & Wiggle Stool. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.vitra.com/en-us/product/wiggle-side-chair> adresinden erişildi.

World's Biggest Building Coming to Moscow: Crystal Island. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://inhabitat.com/tallest-skyscraper-in-the-world-coming-to-moscow/> adresinden erişildi.

Yorgancıoğlu, D. (2004). *Steven Holl: A Translation of Phenomenological Philosophy into the Realm of Architecture*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Zizek, S. (2011). *Mimari Paralaks*. İstanbul: Encore Yayınevi.